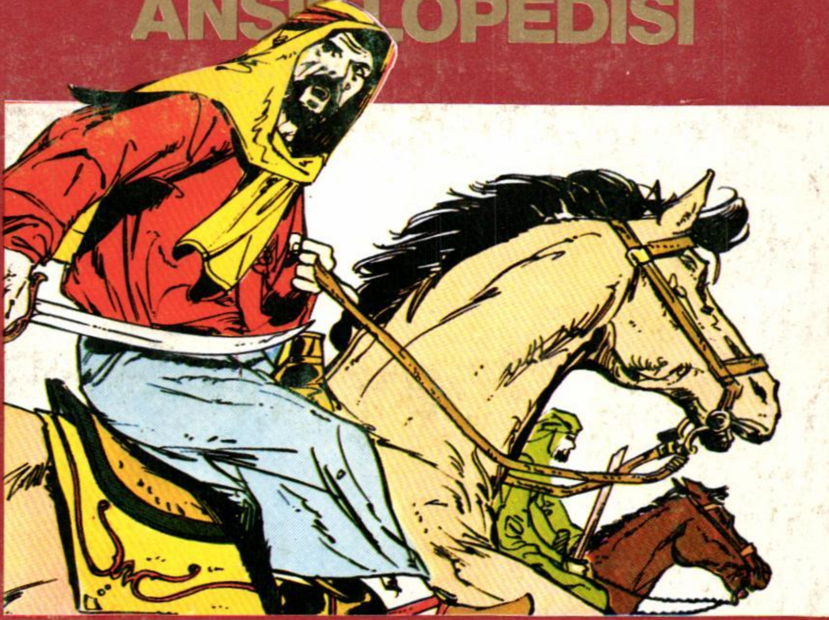
RESİMLERLE

İNSANLIK TARİHİ

ANSİKLOPEDİSİ

İSLAMİYETİN YAYILIŞI

KARACAN

İSLAMİYETİN YAYILIŞI 19

KARACAN RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

Karacan Yayınları A.Ş. adına sahibi: **ALİ KARACAN**
Sorumlu Genel Yayın Yönetmeni: **ALİ SAYDAM**
Mali Koordinatör: **ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU**
Teknik Koordinatör: **OĞUZ DEMİRCİOĞLU**

Yazı İşleri Müdürü: **ERCAN ALTAZLI**
Yazı İşleri Yardımcısı: **DENİZ DAĞDELEN**
Danışma Kurulu: **Prof. Dr. TAHSİN YAZICI, Doç. Dr. Ali İHSAN GENCER, Doç. Dr. MEHMET ÖZSAİT, Doç. Dr. İSMET MİROĞLU, PAUL MANDRİNİ, ALBERTO CABADO, EUGENİO ZOPPI**

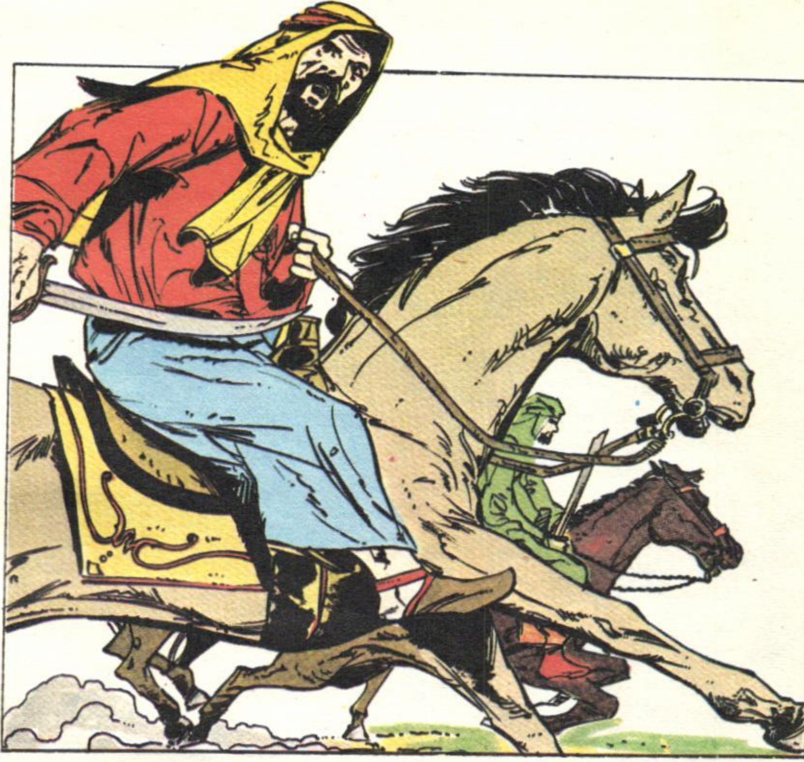
Teknik Yönetmen: **ERTAN GÖKEMRE**
Teknik Müdür: **NURETTİN ÖZAKSEL**
Teknik Müdür Yardımcısı: **M. SABİT UÇUK**
İlan ve Halkla İlişkiler Müdürü: **ESER NOYAN**
Satış Müdürü: **ALİ ALPASLAN**

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 20.2.1984 tarih ve 01771 sayılı kararı ve ek 3.4.1984 tarih ve 2152 sayılı kararı ile ilk 5 sayısı özellikle ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile ortaokul öğrencilerine tavsiye edilmiş olup, bu sayısı da onaya sunulmuştur.

Renk Ayrımı: **ÇALİ GRAFİK**
Baskı: **HÜRRİYET OFSET A.Ş. HALKALI/İSTANBUL**
Kapak Baskısı: **NADİR BASIMEVİ**

Adres: **KARACAN YAYINLARI,** Basın Sarayı, Cağaloğlu/İstanbul
Tel: 527 00 34 - 526 69 00

Fiyatı: 250 TL/Kıbrıs'ta: 330 TL

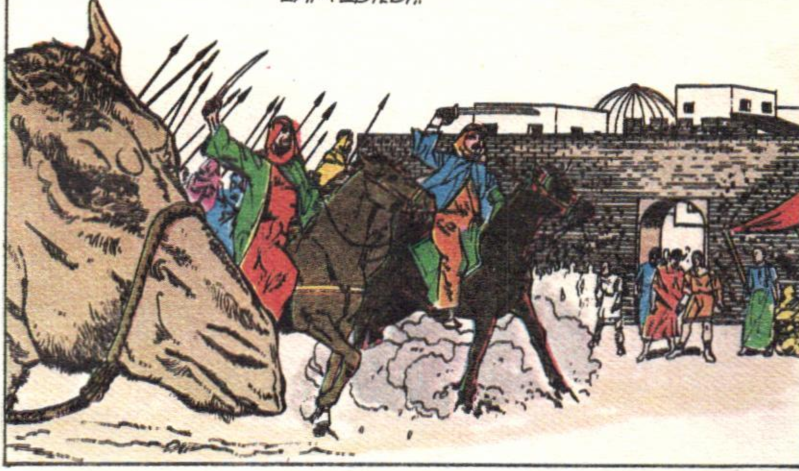
İSLAMİYETİN YAYILIŞI

İSLAMİYETİN YAYILIŞI

2

VII. YÜZYILIN SONUNDA BİZANS'IN AFRİKA'DAKİ EYALETLERİNİN MERKEZİ OLAN **KARTACA** ZAPTEDİLDİ..

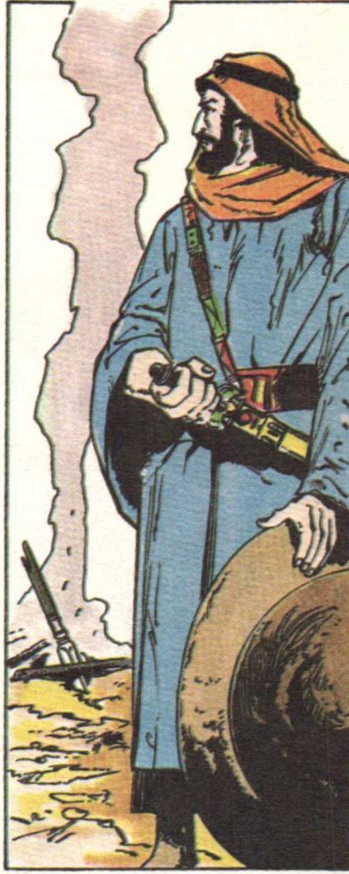

KARTACA'NIN ALINMASI KARŞISINDA BÜYÜK BİR KAYBA UĞRAYAN BİZANS, GÜÇLÜ BİR DONANMAYI AFRİKA SAHİLLERİNE DOĞRU YOLA ÇIKARMAKTA GECİKMEDİ. O DÖNEMDE İMPARATORLUĞUN EN ETKİLİ SİLAHLARINDAN BİRİNİ, KÜKÜRT VE PETROL KARIŞIMINDAN MEYDANA GELEN VE SUDA YANMAYA DEVAM EDEN "BİZANS ATEŞİ" OLUŞTURMAKTAYDI.

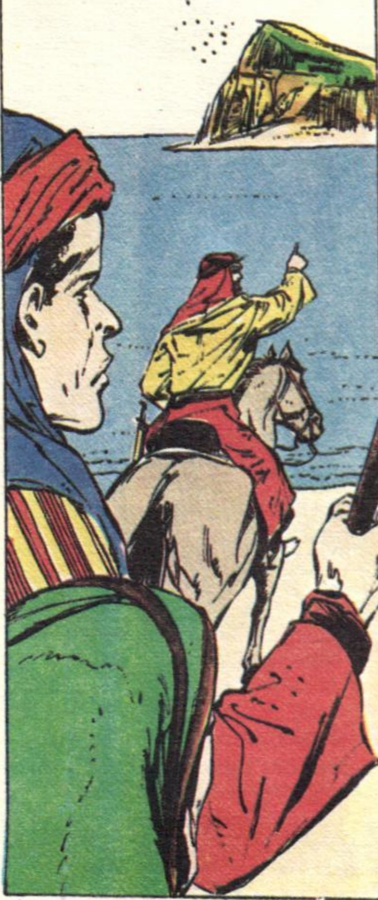

ANCAK BU KEZ ŞANS, KUSURSUZ BİRER DENİZCİ OLMAYI BAŞARAN ARAPLARA GÜLDÜ..
ARAP DENİZCİLER TARAFINDAN GERİ PÜSKÜRTÜLEN BİZANS DONANMASI, BİRBİRİ ARDINA YENİLGİYE UĞRADI.
4

BUNA RAĞMEN BERBERİLER DİRENMELERİNİ SÜRDÜRÜYORLARDI. BERBERİ KAVİMLERİNDEN BİRİ, EFSANEVİ KRALİÇELERİ KÂHİNE'NİN DESTEĞİNDE 10 YIL SÜRE İLE ÇARPIŞMAYI SÜRDÜRDÜ.

BERBERİLERİN 709'DA KESİN OLARAK YENİLGİYE UĞRATILMALARINDAN SONRA AFRİKA'NIN BÜTÜN KUZEY KIYILARI, KIZILDENİZ'DEN ATLAS OKYANUSU'NA KADAR ARAPLARIN ELİNE GEÇTİ. BÖLGENİN BATISINDA **İFRİKİYYE** ADLI MÜSLÜMAN BİR TAŞRA EYALETİ YER ALIRDI.

FETHEDİLEN BÖLGELERİN BÜTÜN YERLİ HALKLARI GİBİ BERBERİLER DE BİRER MEVA-Lİ (KÖLE) TOPLUMU HALİNE GELDİLER.

ART ARDA GELEN ARAP AKINLARI, AFRİKA KITASINDAN YALNIZCA DAR BİR BOĞAZLA AYRILMIŞ BULUNAN İSPANYA'-DAKİ VİZİGOTLARI TEDİRGİN ETMEKTEYDİ.

6

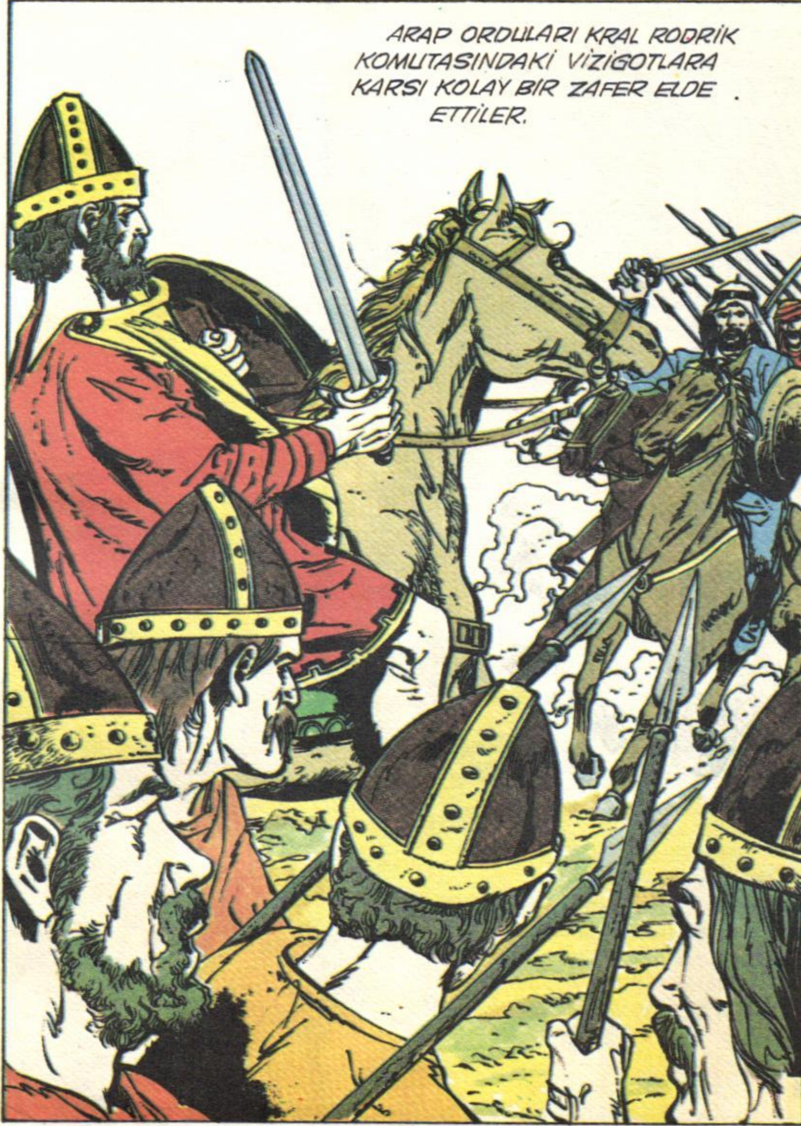

AYNI DÖNEMDE YİZİGOT KRALLIĞI'NIN BAŞKENTİ TULEYTULE (TOLEDO)'DE GERÇEKLEŞEN BIR DARBE İLE BAŞA, BETİK DÜKÜ RODRİK GEÇTİ.

DEVRİK HÜKÜMDAR AŞİL İSE AFRİKA'YA SIĞINARAK İFRİKİYYE EMİRİ MUSA İBN NUSAYR'DAN TAHTINI GERİ ALMAK KONUSUNDA RİCADA BULUNMAYA GELMİŞTİ.
7

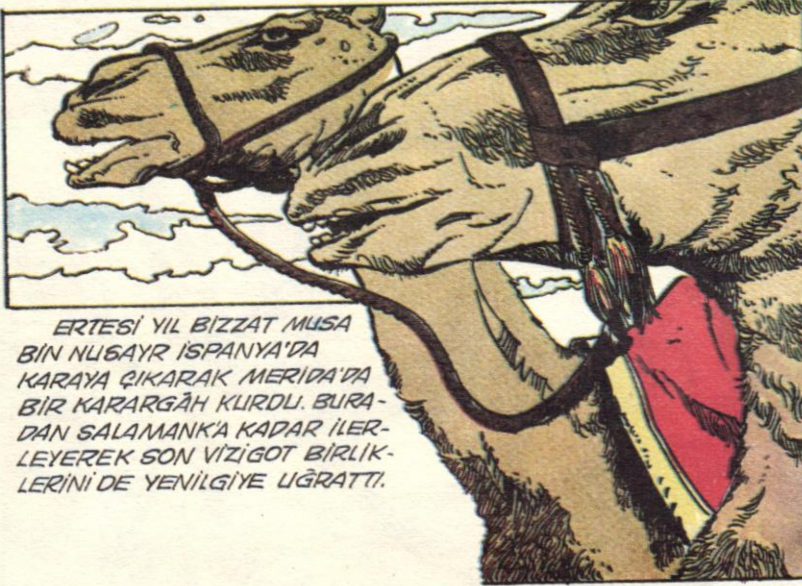

711 YILINDA, ÇOĞUNLUĞUNU
BERBERİLERİN OLUŞTURDUĞU
7.000 KİŞİLİK ARAP ORDUSU,
BERBERİ ASILLI KOMUTAN TA-
RIK'IN KOMUTASINDA BOĞAZ'I
GEÇTİ.

TARIK'IN AVRUPA'DA AYAK BASTIĞI
İLK YER OLAN BU TOPRAKLARA, GÜNÜ-
MÜZDE "CEBELİTARIK BOĞAZI" (GİB-
RALTAR) ADI VERİLMEKTEDİR.

8

ARAP ORDULARI KRAL RODRİK
KOMUTASINDAKİ VİZİGOTLARA
KARSI KOLAY BİR ZAFER ELDE
ETTİLER.
9

TARIK BİN ZİYAD KARAYA AYAK BASIŞIN-
DAN ÜÇ AY KADAR SONRA TULEYTULE'YE
KADAR İLERLEYEREK BÜYÜK BİR GANİ-
METLE GERİ DÖNDÜ..

ERTESİ YIL BİZZAT MUSA
BİN NUSAYR İSPANYA'DA
KARAYA ÇIKARAK MERİDA'DA
BİR KARARGÂH KURDU. BURA-
DAN SALAMANK'A KADAR İLER-
LEYEREK SON VİZİGOT BİRLİK-
LERİNİ DE YENİLGİYE UĞRATTI.

10

713 YILINDA TULEYTULE'DE BİR KONUŞMA YAPARAK İSPANYA'NIN ŞAM'DA BULUNAN EMEVİ HALİFESİNİN İDARESİNE GİRDİĞİNİ BİLDİRDİ. ŞEHİR BU TARİHTEN SONRA EN-DÜLÜS ADIYLA ANILMAYA BAŞLANDI.

VİZİGOTLARIN KALAN BÖLÜMÜ İSE ASTURYA'NIN DAĞLIK BÖLGELERİNE ÇEKİLEREK BURADA HIRİSTİYAN BİR KRALLIK KURDULAR.

11

FRANSA'NIN V. YÜZYILDAN BERİ VİZİGOTLARIN YÖNETİMİNDE OLAN GÜNEY SAHİLLERİ 718'DE ARAPLARCA İŞGÂL EDİLDİ.
ARAPLAR FRANK KRALLIĞI'NIN BAŞINDA BULUNAN MEROVENJLER SÜLALESİ MENSUPLARI ARASINDAKİ TAHT KAVGALARINDAN YARARLANARAK TOULOUSE (TULUZ), ARLES, AVİGNON (AVİNYON) GİBİ KENTLERİ ELLERİNE GEÇİRDİLER.
12

FRANKLAR, İSPANYA EMİRİ ABDURRAHMAN'IN 732'DE KUVVETLİ BİR ORDUNUN BAŞINA GEÇEREK BÜTÜN KRALLIĞI KENDİ TOPRAKLARINA KATMAK AMACIYLA BİR SEFER DÜZENLEMESİ ÜZERİNE....

...KAROLENJLER SÜLALESİNİN KURUCUSU CHARLES MARTEL (ŞARL MARTEL)'İN ETRAFINDA BİRLEŞTİLER.

13

İKİ ORDU POİTİERS (PUATYE)'DE KARŞI KARŞIYA GELDİ. BU SAVAŞIN GALİBİ DURUMUNDA OLAN FRANKLARIN KAHRAMANLIKLARI HER NE KADAR EFSANELERE KONU OLMUŞSA DA, ARAPLAR DAHA UZUN BİR SÜRE FRANK TOPRAKLARINDA EGEMEN OLMAYA DEVAM ETMİŞLERDİR.
14

ARAP İSTİLALARI DOĞUDA DA YAYILMAYA DEVAM ETTİ. 705-713 YILLARI ARASINDA KOMUTAN KUTEYBE KOMUTASINDAKİ ARAP ORDULARI, BUHARA VE SEMERKANT'I ELE GEÇİREREK ÇİN SINIRINA DAYANDILAR.

BU DÖNEMDE ÇİN, İÇ KARIŞIKLIKLAR İÇİNDEYDİ. T'ANG SÜLALESİNDEN İKİ İMPARATORİÇE VE BİR İMPARATOR SUİKASTE KURBAN GİTMİŞ, BİR DİĞERİ TAHTTAN ÇEKİLMEK ZORUNDA BIRAKILMIŞTI.

15

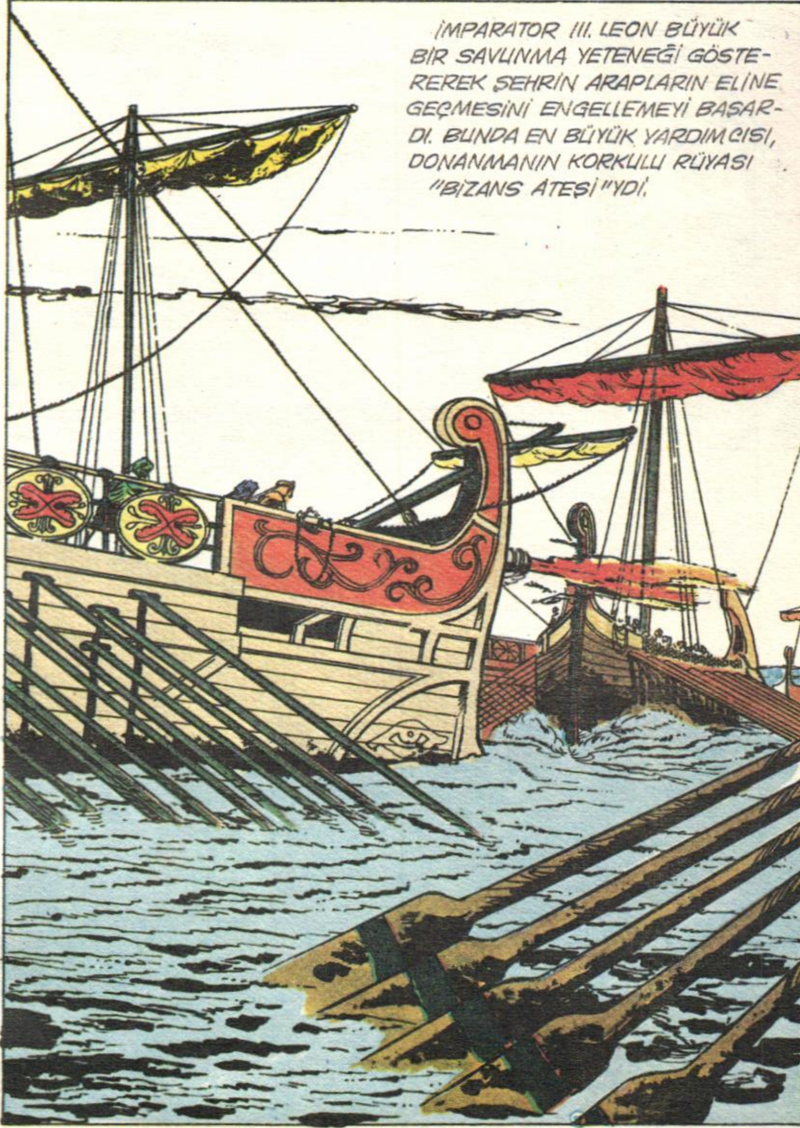

ÇİN TÜRKİSTANI'NI ÇEVRELEYEN
DAĞLARI AŞAN ARAP AKINCILAR,
714' TE KAŞGAR GARNİZONUNA
SALDIRARAK BURAYI ELLERİNE
GEÇİRDİLER.

GARNİZONUN BİRKAÇ KİLO-
METRE GÜNEYİNDEN İPEK YOLU
GEÇMEKTE VE BU YOL GEREK ÇİN,
GEREKSE DÜNYA EKONOMİSİNDE
BÜYÜK ÖNEM TAŞIMAKTAYDI.

16

ARAPLAR ÇİNLİLERLE SAVAŞMA KONUSUNDA BÖLGEDE YAŞAYAN TÜRKLER VE TİBETLİLERDEN BÜYÜK DESTEK GÖRDÜLER.
ANCAK BU SIRADA İSLÂM ÂLEMİNDE MEYDANA GELEN İÇ KARIŞIKLIKLAR VE KUTEYBE BİN MÜSLİM'İN ÖLDÜRÜLMESİ, İSTİLA HAREKETİNİN DURAKLAMASINA SEBEP OLDU. HİNDİSTAN SINIRINA VARAN ARAPLAR, KARADAN VE DENİZDEN YAPTIKLARI SALDIRILARA SON VERDİLER.
17

İRAN'A DÜZENLENEN SALDIRILAR, 712'DE ARAPLARIN İNDUS NEHRİ KIYILARINI ELE GEÇİRMELERİ VE SİND KRALININ GÜÇLÜ ORDUSUNU YENİLGİYE UĞRATMALARI İLE DORUK NOKTASINA ULAŞTI. MULTAN FETHEDİLEREK PENCAP'IN BÜYÜK BÖLÜMÜ HÂKİMİYET ALTINA ALINDI.
BU ARADA BİZANS TOPRAKLARINA DÜZENLENEN AKINLAR DA DEVAM ETMEKTE, BAŞKENT KONSTANTİNOPOLİS (İSTANBUL) KARADAN VE DENİZDEN BİRÇOK KEZ KUŞATILMAKTAYDI (717 VE 718).
18

İMPARATOR III. LEON BÜYÜK BİR SAVUNMA YETENEĞİ GÖSTE- REREK ŞEHRİN ARAPLARIN ELİNE GEÇMESİNİ ENGELLEMEYİ BAŞAR- DI. BUNDA EN BÜYÜK YARDIMCISI, DONANMANIN KORKULU RÜYASI "BİZANS ATEŞİ"YDİ.
19

ARAPLARLA BİZANS İMPARATORLUĞU ARASINDAKİ MÜCADELE 30 YIL BOYUNCA DEVAM ETTİ VE VIII. YÜZYILDA BÖLGENİN İKİ BÜYÜK DEVLET ARASINDA PAYLAŞILMASI İLE SONA ERDİ. KÜÇÜK ASYA'NIN YÖNETİMİ BİZANS'A BIRAKILIRKEN ARAPLAR DOĞU ANADOLU VE GÜNEYDOĞU TOROSLAR'I EGEMENLİKLERİ ALTINA ALDILAR.

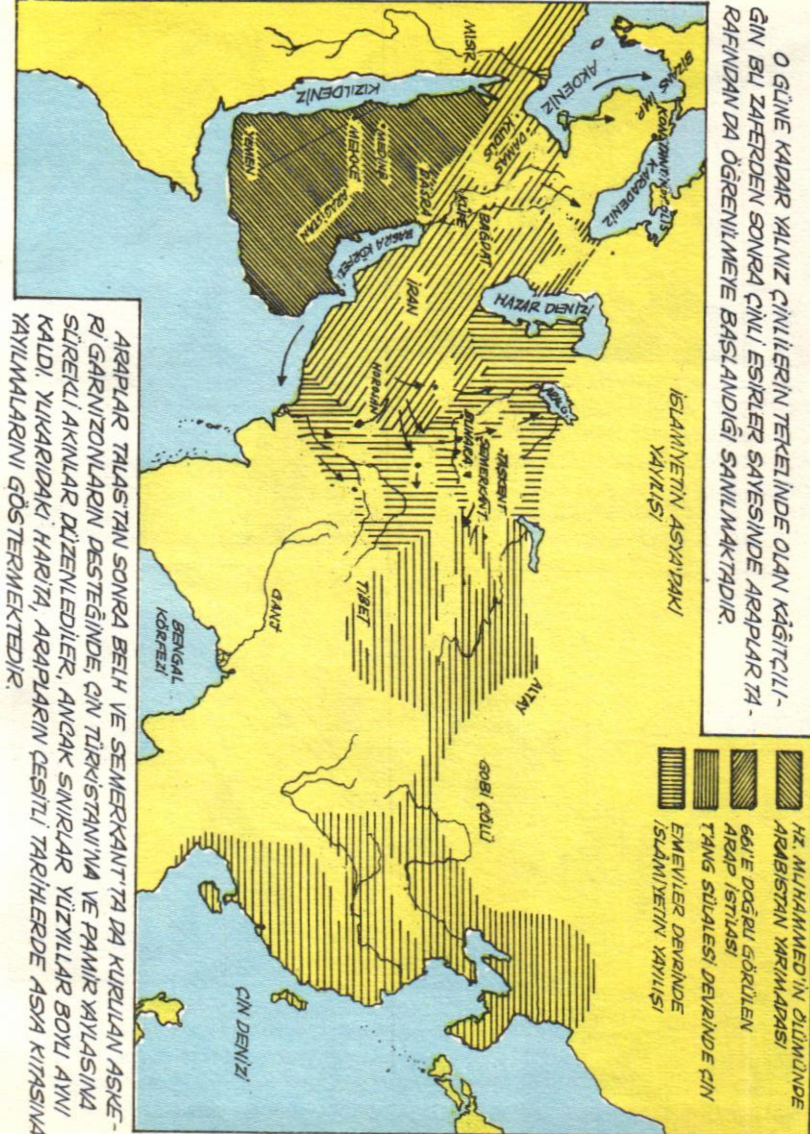

AYNI DÖNEMDE ÇİN'İN BAŞINA GEÇEN İMPARATOR HIUAN TSONG, ASKERİ VE POLİTİK DEHASI SAYESİNDE KAYBEDİLEN TOPRAKLARIN BİR BÖLÜMÜNÜ GERİ ALMAYI BAŞARDI.

20

ÇİNLİLER ARAPLARI VE MÜTTEFİKLERİ OLAN TÜRKLERLE TİBETLİLERİ YENEREK, TAŞKENT'İ ELE GEÇİRDİLER. ÇİN ENTRİKALARI SONUCU SEMERKANT, BUHARA VE BELH GİBİ ŞEHİRLERDE İSYANLAR MEYDANA GELDİ.

BÜTÜN BU ÇARPIŞMALAR VE TAŞKENT'İN GERİ ALINMASI, DOĞU AVRUPA, BATI ASYA VE ÇİN ARASINDAKİ ÖNEMLİ BİR TİCARİ KAVŞAK DURUMUNDA OLAN BÖLGEDEKİ İSLÂM HÂKİMİYETİNİ SARSINTIYA UĞRATTI.
21

ANCAK ARAPLAR DİNİ VE SİYASİ AÇIDAN ÖNEMLİ BİR BUHRAN YAŞAMAKTA OLDUKLARI HALDE KISA SÜREDE TOPARLANMAYI BAŞARDILAR....
...VE 751'DE TALAS NEHRİ KIYISINDA MEYDANA GELEN SAVAŞTA ÇİNLİLERİ BÜYÜK BİR YENİLGİYE UĞRATTILAR.
22

O GÜNE KADAR YALNIZ ÇİNLİLERİN TEKELİNDE OLAN KÂĞITÇILIĞIN BU ZAFERDEN SONRA ÇİNLİ ESİRLER SAYESİNDE ARAPLAR TARAFINDAN DA ÖĞRENİLMEYE BAŞLANDIĞI SANILMAKTADIR.
HZ. MUHAMMED'İN ÖLÜMÜNDE ARABİSTAN YARIMADASI
661'E DOĞRU GÖRÜLEN ARAP İSTİLASI
T'ANG SÜLALESİ DEVRİNDE ÇİN
EMEVİLER DEVRİNDE İSLÂMİYETİN YAYILIŞI
İSLAMİYETİN ASYA'DAKİ YAYILIŞI
BİZANS İMP.
KONSTANTİNOPOLİS
KARADENİZ
AKDENİZ
HAZAR DENİZİ
DAMAS
KUDÜS
BAĞDAT
KÛFE
MISIR
BASRA
İRAN
BASRA KÖRFEZİ
MEDİNA
MEKKE
KIZILDENİZ
YEMEN
HORASAN
TAŞKENT
SEMERKANT
BUHARA
ALTAY
GOBİ ÇÖLÜ
TİBET
GANJ
BENGAL KÖRFEZİ
ÇİN DENİZİ
23
ARAPLAR TALAS'TAN SONRA BELH VE SEMERKANT'TA DA KURULAN ASKERİ GARNİZONLARIN DESTEĞİNDE, ÇİN TÜRKİSTANI'NA VE PAMİR YAYLASINA SÜREKLİ AKINLAR DÜZENLEDİLER, ANCAK SINIRLAR YÜZYILLAR BOYU AYNI KALDI. YUKARIDAKİ HARİTA, ARAPLARIN ÇEŞİTLİ TARİHLERDE ASYA KITASINA YAYILMALARINI GÖSTERMEKTEDİR.

BU ARADA, ŞAM'DAKİ İDARE, MALİ
ALANDAKİ ŞİKAYETLERİN YANI SIRA,
DİNİ KONULARDA DA ÇEŞİTLİ ELEŞTİ-
RİLERE HEDEF OLMAKTAYDI. EMEVİ
SOYUNDAN GELEN HALİFELER Hz.
MUHAMMED'İN GÖSTERDİĞİ YOLDAN
AYRILMAK VE ÖNEMLİ...

... MEVKİLERE KENDİ ADAMLARINI YERLEŞTİR-
MEKLE SUÇLANIYORLARDI. ÖTE YANDAN ARAP-
LAR BU GENİŞ TOPRAKLARDA KÜÇÜK BİR
AZINLIĞI OLUSTURMAKTA, NÜFUSUN ÇOĞU
MEVALİLERDEN MEYDANA GELMEKTEYDİ.

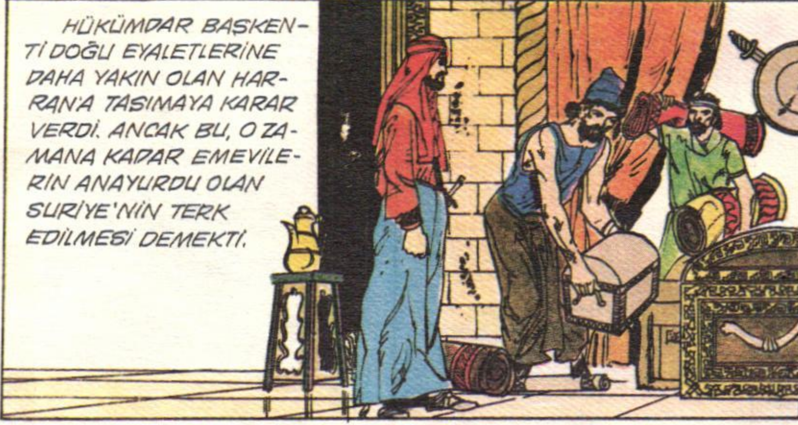
24

ÖNEMLİ İDARİ VE ASKERİ MAKAMLARA GETİRİLEN MEVALİLER ZAMANLA DAHA FAZLA SOSYAL VE SİYASİ HAKLAR TALEP ETMEYE BASLADILAR.

BU GENEL HOSNUTSUZLUK HALİFE HİSAM'IN 743'TE ÖLÜMÜ ÜZERİNE BASLAYAN TAHT MÜCA-DELELERİYLE, GENİŞ BOYUTLARA ULAŞTI.

25

EMEVİLER SÜLALESİYLE UZAKTAN AKRABA OLAN VE KÜÇÜK ASYA İLE MEZOPOTAMYA'DA KAZANDIĞI ASKERİ BAŞARILARLA TANINAN II. MERVAN'IN BAŞA GEÇMESİ, DURUMU DAHA DA KÖTÜLEŞTİRDİ.
MERVAN BAŞARILI BİR KOMUTAN OLMASINA RAĞMEN İKTİDARA GEÇER GEÇMEZ SİYASİ RAKİPLERİ İLE MÜCADELE ETMEK ZORUNDA KALDI VE MEZOPOTAMYA'DA PATLAK VEREN İSYAN İKİ YIL SÜREN KANLI ÇARPIŞMALAR SONUNDA BASTIRILABİLDİ.
26

GİZLİ BİR TEŞKİLÂT OLAN ABBASİLER, EMEVİLERLE MÜCADELEYE KARAR VERDİKLERİNDE EN BÜYÜK DESTEĞİ ŞİİLERDEN GÖRDÜLER.

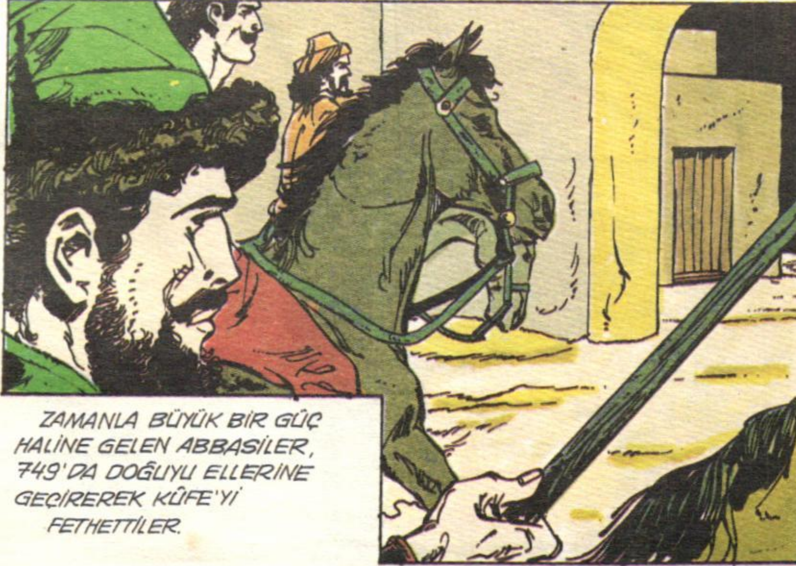
KÛFE'DEN HAREKETE GEÇEREK DOĞUYA DOĞRU YAYILDILAR VE ARAPLARLA AYNI SOSYAL VE SİYASAL HAKLARA SAHİP OLMAK İSTEYEN MEVALİLERLE BİRLEŞTİLER.

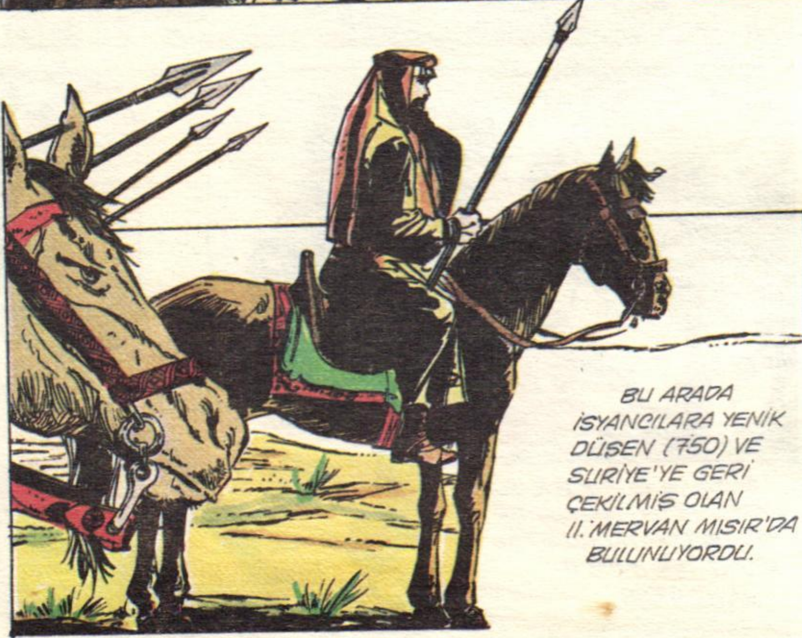

İSYANIN ELEBAŞISI, KÛFE'DE YETİŞMİŞ İRAN ASILLI ESKİ BİR KÖLE OLAN EBU MÜSLİM'Dİ. İSYANA KATILANLAR ÖNCE İMAMA BAĞLILIK YEMİNİ EDERLERDİ. BUNA RAĞMEN İMAM HENÜZ BİR SİMGEDEN İBARETTİ.

EBU MÜSLİM 747'DE İSYANCILA-
RIN BAŞINA GEÇEREK SİYAH BAY-
RAĞI AÇTI. İSYANIN EYLEME DÖNÜŞ-
MESİ ÜZERİNE, BÜTÜN HORASAN
SİLAHLANARAK KENDİLERİNE
KATILMAKTA GECİKMEDİ.

ZAMANLA BÜYÜK BİR GÜÇ
HALİNE GELEN ABBASİLER,
749'DA DOĞUYU ELLERİNE
GEÇİREREK KÛFE'Yİ
FETHETTİLER.
29

KISA BİR SÜRE SONRA HZ. MUHAMMED'İN YEĞENİNİN SOYUNDAN GELEN EBU ABBAS ÖNCE İMAM, DAHA SONRA HALİFE SEÇİLDİ.

BU ARADA İSYANCILARA YENİK DÜŞEN (750) VE SURİYE'YE GERİ ÇEKİLMİŞ OLAN II. MERVAN MISIR'DA BULUNUYORDU.

30

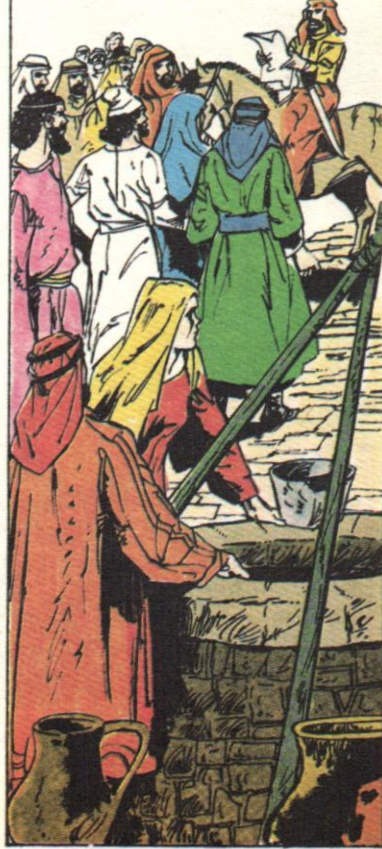

FİLİSTİN'DE ŞEREFİNE DÜZENLENEN BİR ŞÖLENDE, AİLESİNDEN 20 KİŞİ BİR BASKIN SONUCU HAYATINI KAYBETTİ. BU OLAY, AYNI ZAMANDA ABBASİLERİN EMEVİLERİN UYGULADIĞI BASKI REJİMİNE İNDİRDİKLERİ EN BÜYÜK DARBEYDİ.
II. MERVAN'IN SONU DA PEK PARLAK OLMADI. FUSTAT (KAHİRE)'A VARDIĞINDA YAKALANARAK ÖLDÜRÜLDÜ VE CESEDİ GÜNLERCE TEŞHİR EDİLDİ.
31

KATLİAMDAN YALNIZCA HİŞAM'IN SURİYE'DEN KAÇARAK İSPANYA'YA SIĞINAN TORUNU, ABDURRAHMAN KURTULDU.

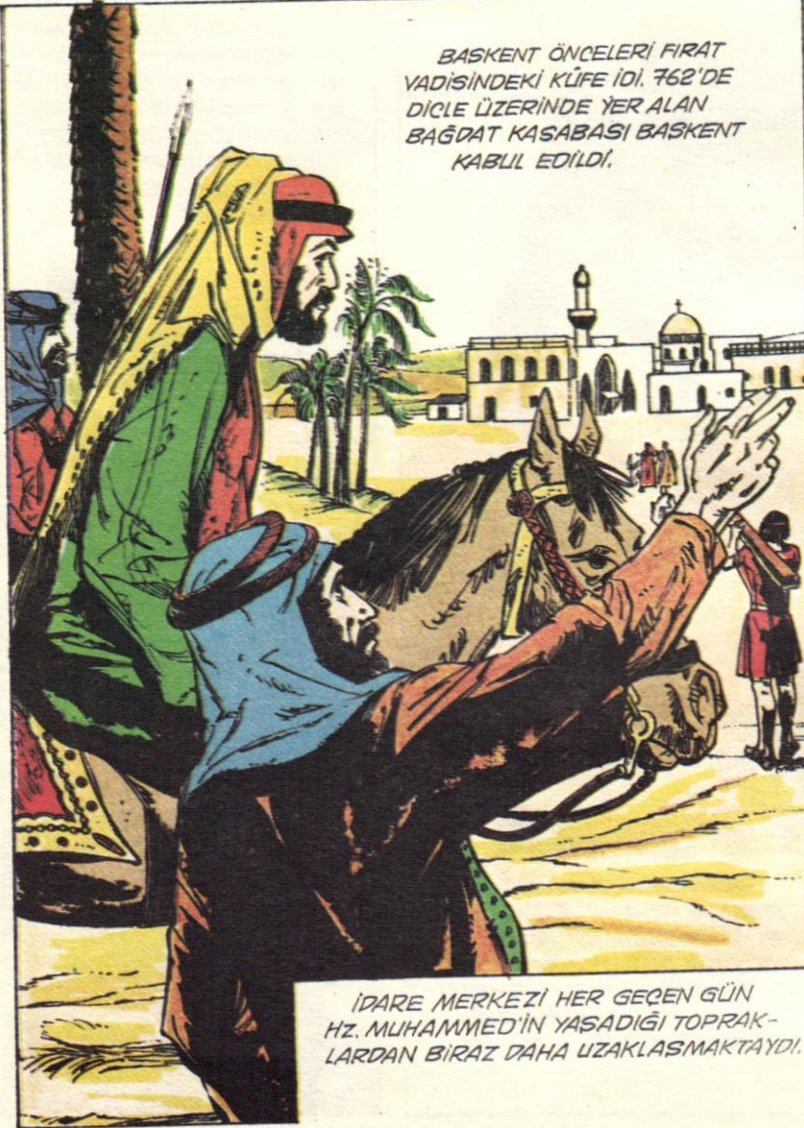

ABBASİLER DEVRİNDE SARAYLAR, SU KEMERLERİ, KÖPRÜLER VE RESMİ BİNALAR DA DAHİL OLMAK ÜZERE EMEVİLERE AİT BÜTÜN ESERLER YERLE BİR EDİLDİ.

32

HALİFELER İMPARATORLUĞUN
KURULUŞ YILLARINDA OLDUĞU Gİ-
Bİ, İSLÂM ÂLEMİNİN EN BÜYÜK
YETKİLİSİ DURUMUNA GELDİLER
VE Hz. MUHAMMED'İN TEMSİLCİ-
LERİ OLARAK ONUN KOYDUĞU
KURALLARA BAĞLI KALDILAR.

BUNA GÖRE BÜTÜN MÜMİN-
LER, İSTER İRANLI VEYA SURİ-
YELİ, İSTERSE BERBERİ, İSPAN-
YOL YA DA ARAP ASILLI OLSUN,
HALİFENİN SİYASİ VE DİNİ YET-
KİLERİNİN TEMİNATI ALTINDA,
EŞİT HAK VE GÖREVLERE
SAHİPTİLER.

33

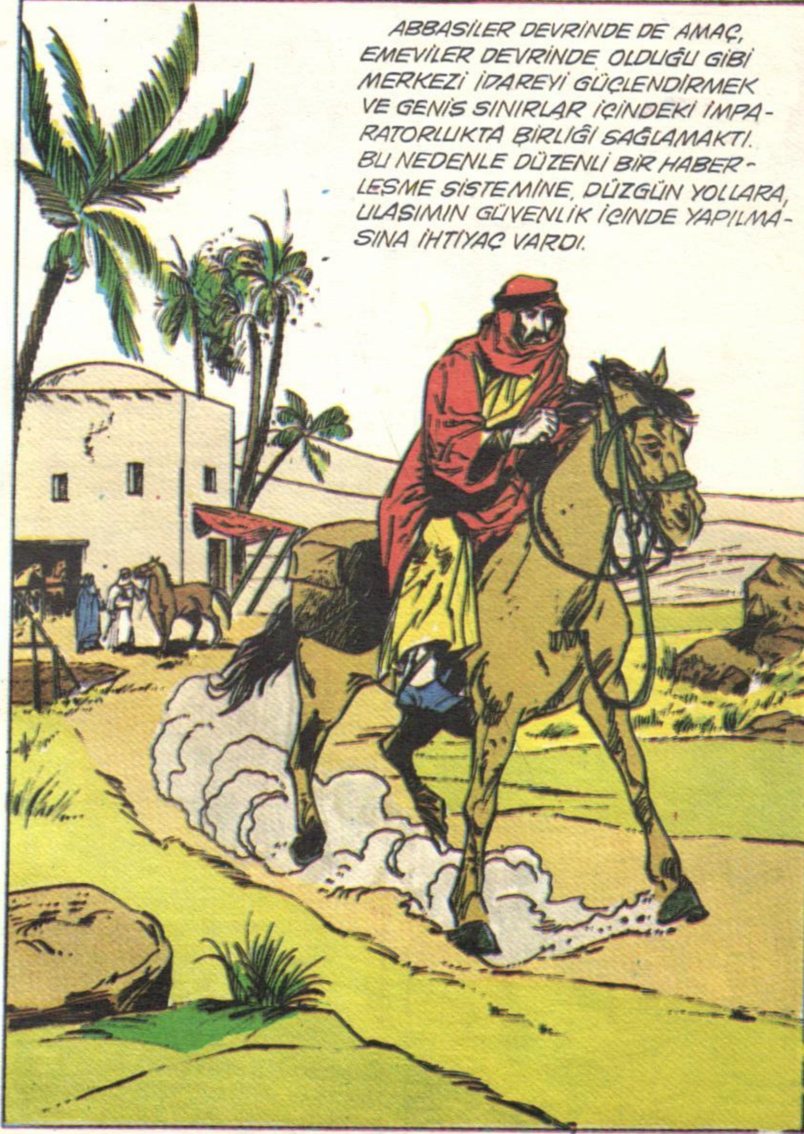

BAŞKENT ÖNCELERİ FIRAT VADİSİNDEKİ KÛFE İDİ. 762'DE DİCLE ÜZERİNDE YER ALAN BAĞDAT KASABASI BAŞKENT KABUL EDİLDİ.
İDARE MERKEZİ HER GEÇEN GÜN Hz. MUHAMMED'İN YAŞADIĞI TOPRAK-LARDAN BİRAZ DAHA UZAKLAŞMAKTAYDI.
34

ABBASİLER İDARİ TEŞKİLÂTLANMADA
İRAN MODELİNİ BENİMSEYEREK DEVLE-
TİN YÖNETİMİNİ DIŞİŞLERİ VE MALİYE
KONULARINDA TAM YETKİLİ OLAN
VEZİRE BIRAKTILAR.

VEZİRLİK GÖREVİ UZUN YILLAR, BABADAN
OĞULA GEÇEN BİR SİSTEMLE, BERMEKİLER
TARAFINDAN SÜRDÜRÜLDÜ.
35

BERMEKİLER SÜLALESİNİN ZAMANLA BÜYÜK BİR GÜÇ VE NÜFUZ KAZANMASININ MERKEZİ İDARENİN EGEMENLİĞİNİ SARSMAKTA OLDUĞUNU GÖREN HALİFE HARUNÜRREŞİD, 803'TE VEZİRİN BAŞININ....

... VURULMASINI VE AİLESİNİN ZİNDANA ATILMASINI EMRETTİ. BERMEKİLER SÜLALESİNİN KÖKÜNÜN KAZILMASI ABBASİ DEVLETİ İÇİN HİÇ DE İYİ SONUÇ VERMEDİ.
36

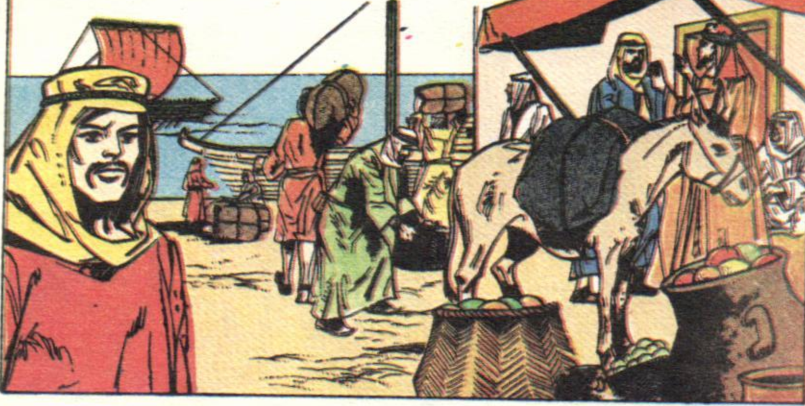

ABBASİLER DEVRİNDE DE AMAÇ, EMEVİLER DEVRİNDE OLDUĞU GİBİ MERKEZİ İDAREYİ GÜÇLENDİRMEK VE GENİŞ SINIRLAR İÇİNDEKİ İMPARATORLUKTA BİRLİĞİ SAĞLAMAKTI. BU NEDENLE DÜZENLİ BİR HABERLEŞME SİSTEMİNE, DÜZGÜN YOLLARA, ULAŞIMIN GÜVENLİK İÇİNDE YAPILMASINA İHTİYAÇ VARDI.
37

... GİTTİKLERİ YERLERDE KARŞILAŞTIKLARI MAHALLİ SORUNLARI VEYA YÖNETİMLE İLGİLİ YOLSUZLUKLARI....

.... MERKEZE BİLDİRMEKLE YÜKÜMLÜYDÜLER. BU BİLGİLER ZAMAN ZAMAN İSYAN VEYA AYAKLANMA İLE DE İLGİLİ OLABİLMEKTEYDİ.

BUNA RAĞMEN BİRLİĞİN TAM OLARAK SAĞLANDIĞI SÖYLENEMEZDİ. ENDÜLÜS'ÜN İDARESİ 756'DA, SURİYE'DEN KAÇARAK MAĞRİB'E GELEN ABDURRAHMAN'IN ELİNE GEÇTİ.

BAĞDAT'A BAĞLI OLMASINA RAĞMEN ABDURRAHMAN DEVRİNDE ENDÜLÜS TAM BİR BAĞIMSIZLIKLA İDARE EDİLDİ. ABDURRAHMAN KENDİSİNDEN SONRA YERİNE OĞLUNU TAYİN ETMEKLE EMEVİ SOYUNUN EGEMENLİĞİNİ İMPARATORLUĞUN EN KUZEYBATI SINIRINA KADAR GENİŞLETMİŞ OLUYORDU.

39

BU DÖNEMDE AFRİKADAKİ EYALETLERDE İSYANLAR PATLAK VERDİ VE HALİFE MANSUR (754-775) TARAFINDAN SERT BİR BİÇİMDE BASTIRILMAYA ÇALIŞILDI.

FEZ ŞEHRİ DOLAYLARINDA YAŞAYAN BERBERİLER, VIII. YÜZYILIN SONUNDA MERKEZE BAĞLI BİR EMİRLİK ŞEKLİNDE YÖNETİLEN İDRİSİLER HANEDANINI KURDULAR.

SİYASİ İSTİKRARSIZLIKTAN MISIR, SURİYE VE İRAN DA ETKİLENMEKTE GECİKMEDİ.

İRAN'DAKİ AYAKLANMALARI DESTEKLEYENLER, ARAP VE İRANLI TOPRAK SAHİPLERİNİN EMRİNDE ÇALIŞAN VE HAYATLARINI ZOR ŞARTLARDA SÜR-DÜRMEYE UĞRAŞAN KÖYLÜLERDİ.
BAZI DURUMLARDA BU SOSYAL SORUN-LARA DİNDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR DA EKLENİYOR VE İMPARATORLUK 30-40 YIL SÜREN İSYANLARLA HORASAN'DAN AK-DENİZ'E KADAR OLAN GENİŞ BİR ALANDA ÇARPIŞMALARA SAHNE OLUYORDU.

41

İSYANLARIN ELEBAŞILA-
RI, BABEK VE MAZYAR ADLI
İKİ İRANLIYDI. ORTA HALLİ
BİR AİLEDEN GELEN BA-
BEK'İN AKSİNE MAZYAR,
SOYLU BİR AİLEDEN GEL-
MEKTEYDİ.

HALİFENİN ORDUSU İLE İSYANCILAR
ARASINDA DEVAM EDEN KANLI ÇARPIŞ-
MALAR, HALİFE'NİN ORDUNUN İDARESİNİ
BİR TÜRK KOMUTANA DEVRETMESİYLE
SONA ERDİ.
IX. YÜZYILIN ORTALARINA
DOĞRU İSYANCILAR YENİLGİYE
UĞRATILDI. ŞEFLERİ ÖLDÜRÜLDÜ,
ANCAK ONLARLA İLGİLİ EFSANE-
LER DİLDEN DİLE DOLAŞARAK
NESİLDEN NESİLE AKTARILDI.
42

HER EYALETİN MÜSLÜMAN HALKI FARKLI ULUSLARDAN OLUŞMASINA RAĞMEN, BİRÇOK ORTAK ÖZELLİKLERE SAHİPTİ.

KÖLELER DIŞINDA BÜTÜN MÜSLÜMANLAR KANUN KARŞISINDA EŞİT SAYILIRDI. AİLENİN MUTLAK REİSİ ERKEK OLUP, DÖRT KADINA KADAR EVLENEBİLİYORDU. ANCAK ÇOKEŞ-LİLİK, GETİRDİĞİ MALİ YÜKTEN DOLAYI, YALNIZCA ZENGİNLER ARASINDA YAYGINDI.
43

FETİH DÖNEMİNDE KÖLE OLARAK KULLANILAN SAVAŞ ESİRLERİNİN (BİZANSLILAR, FRANKLAR, PERSLER VE BERBERİLER) YERİNİ DAHA SONRA SATIN ALINAN ORTA ASYALI TÜRKLER, AVRUPALI İSLAVLAR VE AFRİKALI ZENCİLER ALDI.

YAPILARI GEREĞİ TÜRKLER, ROMA ORDULARINDAKİ GERMENLER GİBİ, HALİFENİN ORDUSUNDA GÖREVLENDİRİLİRLERDİ.

44

TOPLUMUN EN İMTİYAZLI KISMINI, Hz. MUHAMMED'İN SOYUNDAN GELENLER OLUŞTURURDU. SAYILARI Hz. MUHAMMED'İN ÖLÜMÜNDEN 300 YIL SONRA BİNLERCE KİŞİYE ULAŞMIŞ DURUMDAYDI. ÖZELLİKLE MEKKE VE MEDİNE'DE YAŞAYAN BU İNSANLAR, SİYASİ AÇIDAN BELLİ BİR İMTİYAZA SAHİPTİLER.

ŞEHİRLERDE İSE ÜST TABAKAYI ASKERİ VE SİVİL YETKİLİLERLE, DİN ADAMLARI, YARGIÇLAR VE BİLİM ADAMLARI OLUŞTURMAKTAYDI.

45

ORTAKLIKLAR VEYA ESNAF LONCALARI ŞEKLİNDE TEŞKİLATLANAN BÜ-
YÜK BİR ÇOĞUNLUĞA RAĞMEN ÇOK SAYIDA ZANAATKÂR DA DEVLET HİZ-
METİNDE GÖREV ALMAKTA, SİLAH, KUMAŞ, KÂĞIT ATÖLYELERİ VE
DARPHANE GİBİ RESMİ KURULUŞLARDA DEVLET HESABINA
ÇALISMAKTAYDI.

TOPLUMUN EN ALT KESİMİNİ BELLİ BİR MESLEKTEN YOKSUN FAKİR TABAKA TEŞKİL ETMEKTEYDİ.

BAŞLICA EKONOMİK FAALİYET TARIMDI. TARIMI GELİŞTİRMEK AMACIYLA KANALLAR, BENTLER vb. MEKANİK SİSTEMLER İNŞA EDİLEREK, SUYUN ADİL BİR BİÇİMDE DAĞITILMASINA ÇALIŞILIRDI.

47

ŞEKERKAMIŞI, PAMUK GİBİ ENDÜSTRİ BİTKİLERİNİN EKİMİ BU DEVİRDE YAYGINLAŞTI. ARAPLAR PAPİRÜS GİBİ İPEKBÖCEKÇİLİĞİNİ DE ÇİNLİLERDEN ÖĞRENMİŞLERDİ.

GENİŞ TOPRAKLAR ÜZERİNDE EKİLEN BAŞLICA TARIM ÜRÜNLERİ; BUĞDAY, HİNTDARISI, KETEN, KENEVİR, SAFRAN, KOKULU TÜTSÜLER, ZEYTİN, ÇEŞİTLİ MEYVE AĞAÇLARI VE ÇİVİT FİDANLARIYDI. YETİŞTİRİLEN HAYVANLARIN ETİNDEN, SÜTÜNDEN VE YÜNÜNDEN FAYDALANILIRDI. EŞEK, KATIR, AT VE DEVELERDEN İSE ULAŞIM ALANINDA YARARLANILMAKTAYDI.

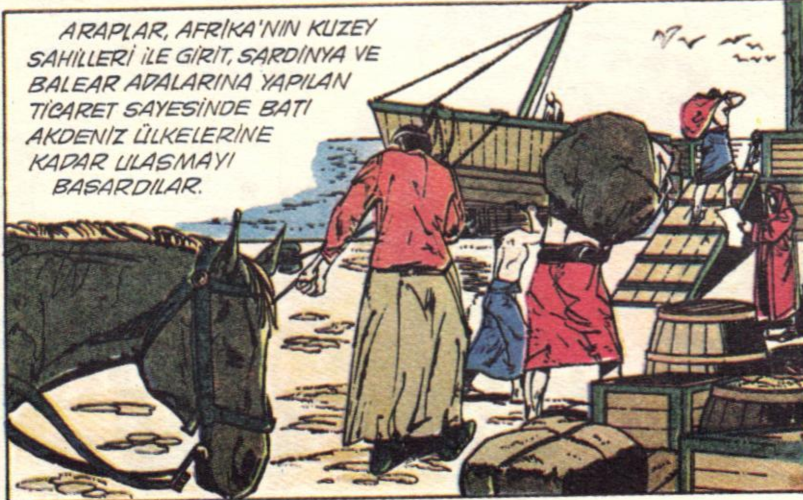
48

VERİMLİ ARAZİLERİN BÜYÜK BÖLÜMÜ ZENGİN TOPRAK SAHİPLERİNE AİTTİ. BU NEDENLE YOKSUL DÜŞEN TOPRAKSIZ AİLELER, DAHA İYİ HAYAT ŞARTLARINA KAVUŞABİLMEK AMACIYLA ŞEHİRLERE GÖÇ ETTİLER.

X. YÜZYIL AVRUPA'SINDA DEREBEYLİK SİSTEMİ SEBEBİYLE GÜNDEN GÜNE GERİLEYEN ŞEHİR HAYATININ AKSİNE, ŞEHİRCİLİK İSLÂM ÂLEMİNDE İLERİ BOYUTLARA ERİŞMİŞ DURUMDAYDI VE TİCARET SAYESİNDE HER GÜN BİRAZ DAHA GELİŞMEKTEYDİ.

49

BAĞDAT'TAN ORTA ASYA'YA DOĞRU YOLA ÇIKAN KERVANLAR ÇİN'E KADAR YOLLARINA DEVAM EDERLER, BİR BAŞKA KOL SURİYE ÜZERİNDEN BİZANS VE MISIR TOPRAKLARINA KADAR UZANIRDI.

ARAPLAR, AFRİKA'NIN KUZEY SAHİLLERİ İLE GİRİT, SARDİNYA VE BALEAR ADALARINA YAPILAN TİCARET SAYESİNDE BATI AKDENİZ ÜLKELERİNE KADAR ULAŞMAYI BAŞARDILAR.

50

İHRAÇ EDİLEN MALLARIN BAŞINDA, TAHILIN YANI SIRA, KÂĞIT, KUMAŞ VE İŞLENMİŞ MADEN GİBİ ENDÜSTRİ ÜRÜNLERİ GELİRDİ.
GEMİLER GERİYE BAHARAT (ÖZELLİKLE BİBER) KERESTE, DERİ, BALMUMU, BAL, FİLDİŞİ, HİNDİSTAN'DAN SATIN ALINAN DEĞERLİ TAŞLAR, İPEK, KÂĞIT, ÇİN PORSELENİ İLE VENEDİK VE PRAG PAZARLARINDAN SATIN ALINAN KÖLELERLE YÜKLÜ OLARAK DÖNERLERDİ.
51

TİCARETLE BİRLİKTE BANKACILIK
ALANINDA DA YENİ GELİŞMELER GÖ-
RÜLDÜ. POLİÇE VE ÇEKLERİN KULLANIMI
YAYGINLAŞTI, DEFTER TUTMA USULÜ
GETİRİLDİ. BALMUMU VE ONDALIK SAYILA-
RIN KULLANIMI GİBİ BUNLARI DA HİNTLİ-
LERDEN ÖĞRENEN
ARAPLAR.....

... BU YENİLİKLERİ DAHA SONRA BATI DÜNYASINA
AKTARDILAR. İSLAMİYETİN YAYILMASI VE EKONOMİK
ALANDA ULAŞILAN SEVİYE, KÜLTÜREL GELİŞMEYİ DE
BERABERİNDE GETİRDİ. MAHALLİ KÜLTÜRLER
ZAMANLA YERLERİNİ ARAP KÜLTÜRÜNE
TERK ETTİLER.

62

ARAPLAR KÜLTÜREL ALANDA DAHA ÇOK SANAT, FELSEFE VE BİLİM DALLARINA İLGİ GÖSTERDİLER. DAHA ÖNCE YAZILAN BÜTÜN ESERLERİ, ÖZELLİKLE ARİSTO'NUN, EUKLİDES'İN (ÖKLİDES), ARŞİMED'İN VE HİPOKRAT'IN KİTAPLARINI ARAPÇA'YA ÇEVİRDİLER.
BU ÇEVİRİLERİN YAPILDIĞI EN ÖNEMLİ MERKEZLERİNDEN BİRİ, 832'DE KURULMUŞ OLAN BAĞDAT ÜNİVERSİTESİ'YDİ. ÇOK ZENGİN BİR KÜTÜPHANEYE SAHİP OLAN BU ÜNİVERSİTENİN YANI SIRA BASRA, KÛFE VE KURTUBA KENTLERİ'DE DEĞERLİ KİTAPLIKLARA SAHİPTİ.
53

X. YÜZYILIN BAŞINDA HZ. MUHAMMED'İN KIZI FATMA'NIN SOYUNDAN GELDİKLERİNİ İDDİA EDEN FATIMİLER, AYAKLANARAK KUZEY AFRİKA'DA BAĞIMSIZ BİR ŞİÎ DEVLETİ KURDULAR.

BUNU FIRSAT BİLEN EMİR III. ABDURRAHMAN, BAĞDAT'LA İLİŞKİLERİNİ KESEREK KENDİSİNİ 929'DA ENDÜLÜS EMEVİ HALİFESİ İLAN ETTİ. GEREK BAĞDAT'TAKİ ABBASİ HALİFESİ, GEREKSE DİĞERLERİ, HZ. MUHAMMED'İN İSLÂM ÂLEMİNDEKİ TEK TEMSİLCİSİ OLDUKLARINI SAVUNUYORLARDI.

54

BU ARADA MÜSLÜMANLIĞI KABUL ETMİŞ OLAN TÜRKLER, ABBASİ HALİFESİNİN ORDUSUNUN EN GÜÇLÜ KANADINI OLUŞTUR-MAKTAYDILAR.

TÜRK ASILLI KOMUTANLAR ÇİN TÜRKİSTANI'NDA PRENSLİKLER KURARAK İRAN'A SALDIRDILAR VE HİNDİSTAN'IN KUZEYBATISINI (BUGÜNKÜ PAKİSTAN) ELE GEÇİ-REREK HALKINI MÜSLÜMAN-LAŞTIRDILAR.
55

SELÇUKLULARIN BAŞINA GEÇEN TUĞRUL BEY BÜTÜN TÜRK KAVİMLE-RİNİ TEK BİR BAYRAK ALTINDA TOP-LAYARAK GÜÇLÜ BİR DEVLET KURDU.
İÇ SAVAŞLAR VE İSYANLARLA ZAYIF DÜŞMÜŞ OLAN ABBASİLER, TÜRKLERİN HÂKİMİYETİNE GİRMEYİ KABUL ETTİLER.
56

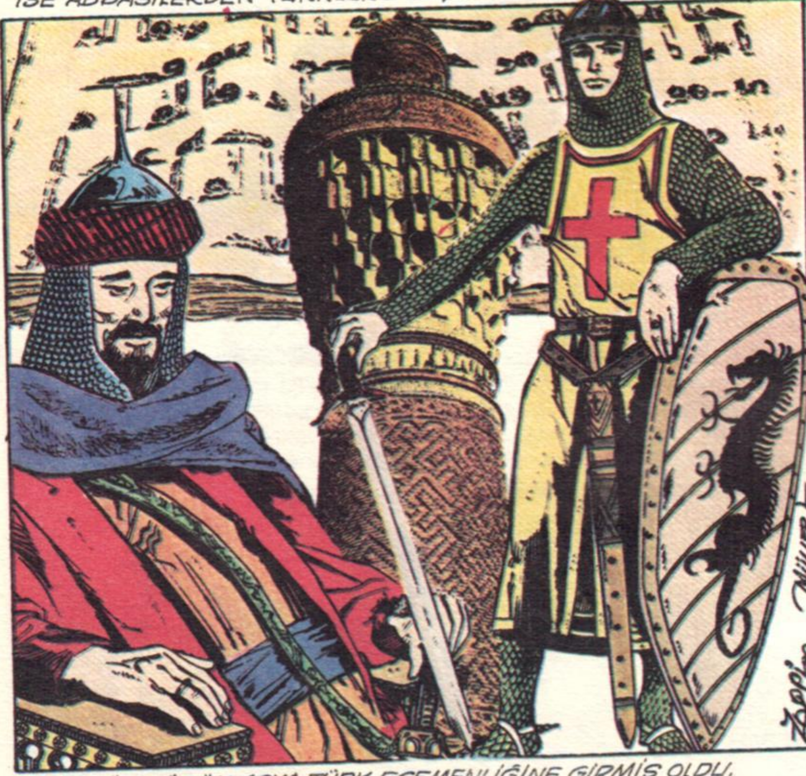

TUĞRUL BEY VE KENDİSİNDEN SONRA BAŞA GEÇENLER IRAK, İRAN VE MEZOPOTAMYA'DA BİRLİĞİ YENİDEN SAĞLADILAR, SURİYE'DE FATİMİLERİN EGEMENLİĞİNE SON VEREREK BÜTÜN KÜÇÜK ASYA'YI ELLERİNE GEÇİRDİLER.

57

İSLÂM ÂLEMİ XI. YÜZYILDA DOĞU VE BATI OLMAK ÜZERE İKİYE AYRILDI. BATIDA EMEVİLERİN ELİNDE BULUNAN İKTİDAR ÖNCE MURABITLARA, DAHA SONRA KUZEY AFRİKA'YI VE ENDÜLÜS'Ü HÂKİMİYETLERİ ALTINA ALAN BERBERİ ASILLI MUVAHHİDLERE, DOĞUDA İSE ABBASİLERDEN TÜRKLERE GEÇTİ VE...

...BÜTÜN KÜÇÜK ASYA TÜRK EGEMENLİĞİNE GİRMİŞ OLDU. HER İKİ İMPARATORLUK DA ASIRLAR BOYU KENDİ KÜLTÜR VE GELENEKLERİNİ KORUMAYA DEVAM ETTİLER. BATIDA EN GÜÇLÜ RAKİPLERİ, YARIMADAYI YENİDEN ELE GEÇİRMEYE ÇALIŞAN İSPANYA KRALLIKLARI, DOĞUDA İSE KUTSAL TOPRAKLARI FETHETMEK AMACIYLA BÖLGEYE SÜREKLİ SEFERLER DÜZENLEYEN HAÇLILARDI.

DÖNEMİN KRONOLOJİK GELİŞİMİ

661
Halife I. Muaviye'nin başa geçmesiyle birlikte Emeviler devri başlamış oldu ve Araplar büyük bir istila hareketini başlattılar. Afganistan sınırına ilerleyen birlikler Kabil'i ele geçirdiler (661-663).

670
Bunu Bizans'ın Afrika kıtasındaki sömürgeleri izledi (İfrikiyye). Komutan Ukba tarafından Tunus platosunda muhkem Kayrevan şehri kuruldu. Bu arada İstanbul'u kuşatan Arap donanması (669) şehri alamadan geri dönmek zorunda kalmıştı. Birkaç yıl sonra 673'te şehir karadan ve denizden bir kez daha kuşatıldı, ancak sonuç değişmedi.

675
Türk asıllı Buhara beyi Halife'ye bağlılığını bildirdi ve sayısız kez Arap akınlarına uğramış olan Semerkant vergiye bağlandı.

680
Muaviye'nin ölümünden sonra yerine oğlu Yezid geçti. Şiilerin

halifeliğe Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyin'i geçirmek için başlattıkları isyan bozgunla sonuçlandı ve Hz. Hüseyin Kerbela'da şehit edildi.

683
Kureyşlilerin başlattığı isyan sonucu Mekke Emeviler tarafından zaptedildi. Yezid öldü ve yerine henüz çocuk yaşta bulunan oğlu II. Muaviye geçti, ancak onun da ertesi yıl ölümü üzerine bir iktidar boşluğu doğdu. Taht mücadeleleri nedeniyle fetihlere bir süre ara veren Araplar Küçük Asya'da istila ettikleri toprakları Bizans'a geri vermek zorunda kaldılar. Afrika'da patlak veren Berberi isyanı sonucu Kayrevan kaybedildi.

685
Halife I. Mervan'ın ölümü ile yerine oğlu Abdülmelik geçti.

688-697
Kayrevan geri alınarak Berberiler Sbiba kıyılarına sürüldü. Birkaç yıl sonra (695-697) son Bizans kaleleri de ele geçirilerek Kartaca fethedildi.

705
Bu tarihte Abdülmelik öldü. Ülke siyasi istikrarsızlıklar ve iç karışıklıklar içinde kaldı, ancak fetihlerin arkası kesilmedi.

709
Büyük bir Berberi isyanını bastıran Araplar bütün Kuzey Afrika'yı Kızıldeniz'den Atlas Okyanusu'na kadar kendi topraklarına kattılar.

711-713
Bu dönemde önemli askeri başarılar elde edildi. Berberi asıllı bir komutan olan Tarık bin Ziyad İspanya'da karaya çıkarak son Vizigot kralı Rodrik'i (Rodrig) Guadelete Savaşı'nda yenilgiye uğrattı (711). Seville (Sevil), Kurtuba ve Tuleytule Müslümanların eline geçti. Kazanılan zaferden cesaret alan bir başka Arap

ordusu, İfrikiyye valisi Musa bin Nusayr'ın komutasında İberik yarımadasına bir sefer düzenleyerek İspanya'nın fethini Halife'ye müjdeledi (712). Hindistan'a giden bir kol İndus nehrinin denize döküldüğü yerde Sind kralının ordusunu yok etti (712). Arap komutanı Kuteybe bin Müslim Buhara ve Semerkant'ta yerleşim merkezleri kurdu. Arap birlikleri 713'te batıda Çin sınırına kadar dayandılar.

714
İspanya'nın tamamı Arapların egemenliğine girdi. Çin'de çıkan iç karışıklıklardan yararlanan Kuteybe bin Müslim Çin Türkistanı'nı işgal ederek Kaşgar garnizonunu ele geçirdi.

718
İstanbul denizden ve karadan bir kez daha kuşatıldı ancak şehir direnmesini sürdürdü. Vizigotların şefi Pelage'ın (Pelaj) kışkırtmasıyla başlayan ayaklanma sonucunda Asturiyenler bağımsızlıklarını elde ettiler ve sekiz yıl süren mücadeleler sonunda İspanya yeniden egemenlik altına alındı.

720
Aşağı Languedoc (Langedok)'ta yerleşen Müslümanlar İspanya üzerinden Frank Krallığı'nın topraklarına akınlar düzenlemeye başladılar, ancak Akitanya dükü tarafından Garonne (Garon) nehri vadisinde durduruldular.

724
Emevilerin başına bu tarihte halife Hişam geçti. Araplar bu devirde Ron (Rhone) vadisini istila ettiler. Hemen hemen hiçbir direnişle karşılaşmadan Autun'e (Otön) kadar ilerlemeye devam ettiler (725).

732
Charles Martel (Şarl Martel) Arapları Poitiers'de (Puatye) büyük bir yenilgiye uğratarak onların Frank Krallığı'nın topraklarındaki ilerlemelerine bir son verdi.

737
Bizans imparatoru III. Leon'un kazandığı büyük başarı, Arapların Bizans topraklarındaki ilerleyişlerinin de sonu oldu. Müslümanlar Charles Martel tarafından Narbonne'un (Narbon) güneyinde yer alan Barre'da (Bar) bir kez daha yenilgiye uğratıldılar.

744
Hişam'ın ölümü üzerine ülkede taht kavgaları başgösterdi. Bu dönemde halifeliğe getirilen II. Mervan, iktidarını korumak amacıyla Suriye ve Mezopotamya üzerine bir sefer düzenledi.

747-749
Ülke Abbasilerin başlattığı isyanla sarsıldı. İranlı azatlı bir köle olan Ebu Müslim çevresine topladığı gönüllülerle Kûfe'ye girerek Ebu al-Abbas'ı halifeliğe getirdi ve onunla birlikte Abbasiler devri başladı. Yeni halifenin emriyle Mervan ve yakınları öldürüldü.

751
İmparatorluğun bu karışık döneminden yararlanmak isteyen Çinliler kaybettikleri toprakları geri almak için harekete geçtiler, ancak Talas Savaşı'nda yenilgiye uğratıldılar.

755
Suriye'ye kaçmış olan Emevi asıllı Abdal-Rahman İspanya sahillerinde karaya çıkmayı başararak burada bağımsız bir emirlik kurdu (756). Ebu al-Abbas'ın yerine geçen halife El-Mansur saltanatısüresince (754-775) ayrılıkçı akımlarla mücadele etti.

759
Frankların saldırıları karşısında Aşağı Languedoc bölgesini boşaltmak zorunda kalan Müslümanlar Pireneler'in güneyine çekildiler.

788-808
Fez şehrinde İdrisiler tarafından bağımsız bir emirlik kuruldu.

816-838
Toprak sahipleri ile köylüler arasında sosyal sorunlardan kaynaklanan anlaşmazlıklar meydana geldi. Bu konuda Hurremiler İran'da büyük karışıklıklar çıkardılar. Halife Memun (813-833) devrinde felsefe ve bilim alanında önemli gelişmeler kaydedildi. Bağdat'ta bir üniversite (832) ve bir kütüphane kurularak Yunanlı düşünür ve bilginlerin eserleri incelendi.

901
İslam âleminde ilk bölünmeler bu tarihte meydana geldi. İfrikiyye'de Fatımiler tarafından Şi'i bir devlet kuruldu. 913'te Kirenaik'i işgal eden Fatımiler ertesi yıl Mısır'a bir sefer düzenlediler.

929
Emir III. Abdurrahman İspanya'da bağımsızlığını ilan ederek kendisini halife olarak tanıttı. Abbasi halifesi şimdi güçlü bir rakiple karşı karşıya bulunuyordu.

969
Fatımiler bir dizi çarpışmadan sonra Abbasi kuvvetlerini Gazze'de yenmeyi başardılar ve Mısır'a girdiler. 988'de Suriye'yi işgal ettiler.

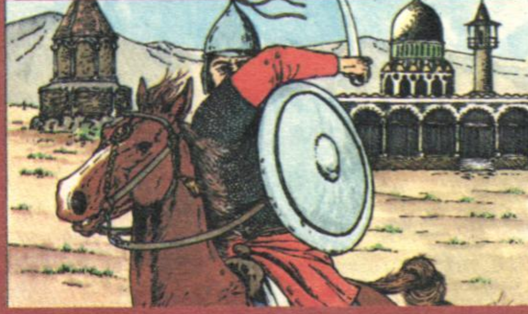
1000 YILINA DOĞRU
Bu dönemde Müslümanlığı kabul etmiş olan çok sayıda Türk Halife'nin ordusunda görev almaya başladı. Türkler aynı yıllarda sınırlarını genişletme yolunda birtakım girişimlerde bulunmaktaydılar.

1055
Selçukluların başına geçen Tuğrul Bey bu tarihte Bağdat'ı zaptederek sultanlığını ilan etti. Böylece Yakın-Doğu Türk egemenliğine girmiş oluyordu.

RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ GELECEK SAYI:

İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ

RESİMLERLE
İNSANLIK TARİHİ
ANSİKLOPEDİSİ

İLK MÜSLÜMAN
TÜRK DEVLETLERİ

BAYİNİZDEN ŞİMDİDEN AYIRTINIZ